

Голові спеціалізованої
вченої ради К 70.895.01
Хмельницького університету
управління та права
д.ю.н., професору
О.М.Омельчуку

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління **Твердохліба Олександра Степановича** на дисертацію Дмитренка Юрія Степановича *“Державне регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України”*, подану до захисту в спеціалізовану вчену раду К 70.895.01 Хмельницького університету управління та права на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Соціальні трансформації в українському суспільстві суттєво впливають на процеси функціонування й розвитку надзвичайно складного його елемента – сектору безпеки і оборони. Важливе значення при цьому відіграє удосконалення та підвищення ефективності функціонування державного і військового управління, зокрема впровадження ефективних заходів боротьби із корупцією, запобігання витоку інформації з обмеженим доступом, підвищення якості комплектування керівних посад у структурних підрозділах сектору безпеки і оборони України, органах державної влади, що беруть участь в антитерористичній операції.

Актуальність представленої роботи обумовлена введенням в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 р. “Про концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України”, затвердженого Указом Президента України 14 березня 2016 р. № 92/2016. Зазначена концепція визначає пріоритети державного управління та керівництва сектором безпеки і оборони щодо забезпечення інформаційної та кібербезпеки, систем захисту інформації та безпеки інформаційних ресурсів, забезпечення розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій, які використовуються для потреб сектору безпеки і оборони України тощо.

Крім того, в основу дисертації покладено результати науково-

прикладних досліджень, які були отримані дисертантом за безпосередньої участі в науково-дослідній роботі Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України на тему: “Удосконалення методики проведення опитування персоналу з використанням поліграфа у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України” (шифр “Пілігрим”), де роль автора полягала в дослідженні питання подальшого вдосконалення інструментарію, форм та методів проведення опитування персоналу з використанням поліграфа в інтересах підвищення якості кадрової роботи у процесі підготовки і прийняття відповідних рішень.

Враховуючи недостатній розвиток означеного напрямку наукових досліджень в науці державного управління, слід зазначити, що теоретичне й прикладне осмислення основних засад та розширення наукової бази у сфері використання поліграфічних технологій, зокрема в аспекті вдосконалення державного регулювання в умовах розвитку сектору безпеки і оборони України, визначає беззаперечну актуальність теми дисертації, поданої до захисту. Наукове дослідження Ю.С.Дмитренка присвячене виявленню актуальних проблем впровадження поліграфічних технологій у силових та спеціальних структурах держави для їх подальшого розв’язання шляхом удосконалення державного регулювання у цій сфері, і саме тому з науково-практичної та теоретико-методологічної точок зору представляє значний інтерес. Обрана тема дисертаційного дослідження в умовах сьогодення є надзвичайно актуальною та затребуваною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення та висновки, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими і достовірними, базуються на теоретичних і прикладних розробках вітчизняних і закордонних вчених, відображених в їхніх роботах, і за формою й змістом відповідають нормативно встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України щодо такого виду досліджень.

Ступінь обґрунтованості сформульованих автором наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується всебічним аналізом значного переліку нормативно-правових актів та літературних джерел з досліджуваної теми і використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, спрямованих на отримання об’єктивних і достовірних результатів. Аргументація також доводиться оприлюдненням

основних положень дисертації на міжнародних і вітчизняних науково-практичних заходах.

Відповідно до мети дисертаційної роботи здобувачем здійснено наукове обґрунтування механізмів державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України та розроблено відповідні науково-практичні рекомендації органам державного і військового управління в контексті вимог Стратегії сталого розвитку “Україна–2020”, Стратегії національної безпеки України та Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України. Дисертант детально розглянув основні проблеми, які потребують ретельного вивчення та наукового осмислення. Представлена до захисту дисертація за своїм змістом відповідає паспорту спеціальності 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

У процесі підготовки дисертації застосовано такі наукові методи: історичний, який дав змогу окреслити еволюцію виявлення фізіологічних ознак брехні в різні часові проміжки та дослідити історичні передумови формування й розвитку поліграфічних технологій; загальнонаукового аналізу, який був використаний для аналізу наукових джерел, державних і міжнародних документів, що регламентують діяльність суб’єктів забезпечення національної безпеки щодо організації та проведення опитування з використанням поліграфа в секторі безпеки і оборони України; метод систематизації, що дав можливість скласти характеристику понять і визначень сутності використання поліграфічних технологій у державному та військовому управлінні; методи співвіднесення і зіставлення, які сприяли потрактуванню прав та обов’язків окремих суб’єктів забезпечення національної безпеки щодо проведення опитування персоналу з використанням поліграфа з позиції їх спрямованості в наукових категоріях; системний аналіз – був застосований для визначення критеріїв вимірювання оцінки ефективності проведення процедури опитування персоналу з використанням поліграфа в аспекті практичної реалізації; метод емпіричного узагальнення, що допоміг в процесі вивчення методичного інструментарію для проведення опитування з використанням поліграфа у секторі безпеки і оборони України; метод порівняльно-правового аналізу, який був використаний під час вивчення зарубіжного досвіду щодо правового регулювання використання поліграфічних технологій з урахуванням перспектив європейської та

євроатлантичної інтеграції.

Детальний розгляд означеної автором проблематики на рівні наукової проблеми, що конкретизувалася у низці взаємопов'язаних завдань, надав йому можливість в підсумку досягти поставленої мети. Зміст проаналізованої роботи характеризується завершеністю та внутрішньою цілісністю. Для дисертації характерні системність та ясність викладення матеріалу, вміння виділити суттєві моменти, чітка їх аргументація. Висновки дисертаційної роботи цілком обґрунтовані, коректні та логічно впливають з викладеного матеріалу.

У першому розділі *“Теоретико-правові основи державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України”* розкрито поняття і сутність державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України, його конституційно-правові основи, охарактеризовано механізми державного регулювання використання поліграфічних технологій в цій сфері.

Здобувачем на підставі достовірних даних і власних наукових напрацювань досить аргументовано й обґрунтовано доводиться теза про те, що на сьогодні на законодавчому рівні ще не сформовано цілісну всеохоплюючу систему державного регулювання та підтримки сфери використання поліграфічних технологій, яка б сприяла зниженню проявів корупції у секторі безпеки і оборони України, виконанню завдань оперативного-розшукової діяльності, досудового та судового провадження, прийняттю рішень у процесі відбору кандидатів для заміщення вакантних посад, проведенню спеціальних (внутрішніх) перевірок, службових розслідувань.

У другому розділі *“Сучасний стан державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України та аналіз зарубіжного досвіду”* проаналізовано проблемні питання державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України, досліджено сучасний стан та процедури опитування персоналу сектору безпеки і оборони України з використанням поліграфа та розглянуто зарубіжний досвід використання поліграфічних технологій у цій сфері.

Автор зазначає, що відсутність державного регулювання процесів забезпечення складових сектору безпеки і оборони України необхідним

обладнанням призводить до стихійної появи в Україні поліграфів, які не відповідають вимогам стандартів, що викликає потребу визначати державні умови стандартизації, сертифікації та якості для виробництва вітчизняної або розробляти правовий механізм закупівлі зарубіжної сучасної та якісної апаратури для проведення процедури опитування з використанням поліграфа.

У третьому розділі *“Удосконалення державного регулювання використання поліграфічних технологій в умовах розвитку сектору безпеки і оборони України”* запропоновано пріоритетні напрями та шляхи вдосконалення державного регулювання використання поліграфічних технологій в означеному секторі, розроблено й обґрунтовано науково-практичні підходи до впровадження методичного інструментарію проведення опитування з використанням поліграфа у цій сфері.

З огляду на це, здобувач пропонує пріоритетні шляхи вдосконалення державного регулювання використання поліграфічних технологій у секторі безпеки і оборони України, зокрема: організаційні, що передбачають створення структури підрозділів, які використовують поліграфічні технології; правові – розроблення низки нормативно-правових актів, які б визначали мету, завдання, принципи, структуру, методи діяльності організаційно-функціональних одиниць відповідних підрозділів, які використовують поліграфічні технології; соціальні – розроблення Державного стандарту підготовки поліграфологів, визначення їхніх загальних та професійних компетенцій, розроблення та запровадження програми створення позитивного іміджу використання поліграфічних технологій в Україні.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є першим у вітчизняній науці державного управління комплексним дослідженням механізмів державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України, у якому виявлено проблеми впровадження поліграфічних технологій у силових та спеціальних структурах держави для їх подальшого вирішення шляхом удосконалення державного регулювання у цій сфері, а також розроблення науково-практичних рекомендацій органам державного та військового управління щодо забезпечення використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України. Отримані результати дисертаційної роботи містять елементи наукової новизни, що

мають суттєве значення для галузі науки “Державне управління”. Серед найбільш значущих варто виокремити такі:

– теоретичне обґрунтування державно-управлінського підходу до проведення опитування персоналу з використанням поліграфа в секторі безпеки і оборони України, що передбачає створення механізму координації та взаємодії між органами виконавчої влади, зокрема координаційно-аналітичного центру з використання поліграфічних технологій (с. 137); розроблення методики обчислення результатів поліграфічних перевірок, що буде використовуватися в цьому секторі; запровадження функціонування Інспекції з питань використання поліграфічних технологій у складових сектору безпеки і оборони України (с. 129–136), діяльність якої контролюватиме Міжвідомча комісія при Раді національної безпеки і оборони України (с. 137–141);

– методичний підхід до використання поліграфа в секторі безпеки і оборони України, що в умовах зовнішньої агресії комплексно враховує загальні особливості кадрових процесів у державному та військовому управлінні, спрямованих на створення нових ефективних підходів до якісного комплектування керівних посад для сектору безпеки і оборони, ефективного запобігання правопорушенням у сфері державної безпеки, викорінення корупції (с. 163–172);

– вичленення механізмів державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України (зокрема, організаційного, соціального, правового, психологічного), основна роль яких полягає у спрямуванні на забезпечення державної безпеки, боротьбу з корупцією в органах державної влади за допомогою поліграфічних технологій, що в сукупності забезпечуватимуть ефективне функціонування збалансованої системи національної безпеки України (с. 40–44).

Крім того, науковою новизною характеризуються положення щодо вдосконалення системи підготовки поліграфологів, виконання функціональних обов’язків яких пов’язане з експертно-аналітичною та інформаційно-комунікативною діяльністю для сектору безпеки і оборони України, а саме питання визначення критеріїв оцінювання рівня професійних знань поліграфологів у цій сфері та їх дисциплінарної відповідальності (с. 146–160).

Аналіз змісту та основних положень дисертації підтверджує достовірність та новизну наукових результатів, висновків і рекомендацій

автора. Кандидатська дисертація Ю.С.Дмитренка є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту й, безперечно, має науково-теоретичну та практичну цінність. Теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних прикладних розробок, що, на нашу думку, сприятимуть підвищенню ефективності використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. За темою дисертаційної роботи здобувачем наукового ступеня кандидата наук Ю.С.Дмитренком опубліковано 13 наукових праць, зокрема: 6 статей у наукових фахових виданнях України з державного управління, 1 статтю в зарубіжному науковому періодичному виданні, 6 тез у матеріалах науково-практичних конференцій, у тому числі за міжнародною участю. Кількість, обсяг та зміст друківаних праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо опублікування основних наукових результатів роботи.

Практичне значення роботи. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні і методологічні положення й висновки, викладені в дисертації, є основою для розв'язання практичних проблем щодо державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України. Автором запропоновані найбільш актуальні за сучасних умов шляхи та напрями подальшого вдосконалення державної політики в означеній сфері. Акти про впровадження свідчать про практичну значущість результатів дисертаційної роботи, які використані у практичній роботі органів державного і військового управління, у науково-дослідницькій діяльності установ і організацій відповідного профілю.

Сформульовані здобувачем у дисертації теоретико-прикладні положення, висновки та пропозиції становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес й можуть бути застосовані для вдосконалення державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України, підвищення якості й ефективності управлінської діяльності в означеній предметній сфері, у практичній діяльності органів державного та військового управління всіх рівнів, для подальших науково-теоретичних і прикладних досліджень й розробок з указаної тематики, при написанні довідкової та методичної літератури,

монографій.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами). Ознайомлення з текстом автореферату дає змогу стверджувати, що його зміст повною мірою відображає основні наукові положення і висновки, відображені в дисертації. На підставі аналізу змісту дисертації та автореферату можемо констатувати їх ідентичність.

Відповідно до мети, завдань та логіки дослідження дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів зі списком використаних джерел до кожного, висновків та додатків. Отримані висновки підтверджують, що вихідна методологія дисертаційного дослідження була обрана правильно, всі поставлені завдання виконано, мета досягнута. Дисертація є одноосібно виконаною науковою працею; усі наукові результати, що викладені в ній та виносяться на захист, здобуті автором самостійно. Наукове дослідження є завершеним, підготовленим на високому науково-теоретичному рівні.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості науково-теоретичних і практичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логічне викладення матеріалу, необхідно звернути увагу на окремі зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи Ю.С.Дмитренка.

1. Дискусійною, на нашу думку, вбачається наявність дихотомії між змістом основоположних державних документів та практикою діяльності органів державного і військового управління, зокрема, відповідно до чинної Конституції України громадянин має право не свідчити проти себе, однак щодо кандидатів на керівні посади більшості структур сектору безпеки і оборони України ставляться вимоги обов'язковості проходження такої перевірки засобами поліграфічних технологій.

2. Досліджуючи теоретичні й прикладні аспекти державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України, здобувач обґрунтовано доводить тезу щодо необхідності розроблення відповідних нормативно-правових актів, що визначають особливості діяльності посадових осіб, які в своїй професійній діяльності

використовують поліграфні технології. Разом з тим, дисертантом не визначено порядок та механізм оскарження висновку опитування з використанням поліграфа, настання ймовірних наслідків, здійснення відповідних дій і заходів, взаємної відповідальності сторін, залучених до цього процесу.

3. Розробляючи практичні рекомендації за результатами проведеного дослідження, дисертант, на жаль, не наводить власних суджень і не дає авторської оцінки щодо часових рамок імплементації пропонуваніх наукових підходів до вдосконалення механізму державного регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України. Окрім того, привертає увагу той факт, що всі пропозиції стосуються виключно силових структур, а питання упорядкування використання поліграфічних технологій у цивільному секторі держави залишаються поза увагою автора.

Водночас вважаємо, що висловлені зауваження та пропозиції мають в основному рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки дисертації, яка в межах визначених мети та завдань є цілісним, ґрунтовним, завершеним дослідженням актуального теоретичного та прикладного завдання сфери державного управління. Означене відтворює творчий характер роботи, суттєво не впливаючи на загальну позитивну оцінку та характеризує складність і багатоаспектність досліджуваної проблематики. Переконані, що здобуті дисертантом результати можуть бути використані як теоретико-методологічна основа вдосконалення державного регулювання використання поліграфічних технологій в умовах розвитку сектору безпеки і оборони України.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що дисертаційна робота Дмитренка Юрія Степановича “Державне регулювання використання поліграфічних технологій в секторі безпеки і оборони України” є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне завдання щодо науково-теоретичного обґрунтування механізмів державного регулювання використання поліграфічних технологій у секторі безпеки і оборони України, а також проаналізовано їх сучасний стан і

розроблено науково-практичні рекомендації органам державного та військового управління стосовно підвищення ефективності використання поліграфних технологій у секторі безпеки і оборони України, що має суттєве значення для галузі науки “Державне управління”.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – Дмитренко Юрій Степанович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Офіційний опонент:

доцент кафедри інформаційної політики
та цифрових технологій Національної
академії державного управління
при Президентові України,
к.держ.упр.

О.С.Твердохліб

Учений секретар

Національної академії
державного управління
при Президентові України,
д.держ.упр., професор

А.П.Рачинський